

XRISTIANLIKNING PAYDO BO'LISHI VA TA'LIMOTI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Jumayev Salim

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Otamurodov Doniyor

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Jomuratov Diyor Dilshod o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqola Xristianlikning paydo bo'lishi va uning asosiy ta'limotlarini yoritadi. Xristianlik, milodiy I asrda, Iso Masihning hayoti va ta'limotlariga asoslanib, Yahudiya mintaqasida paydo bo'ldi. Maqolada Iso Masihning xabarini tarqatishdagi roli, uning mo'jizalari va xristianlikning diniy g'oyalari, jumladan, Tanri, yaxshilik, kechirimlilik va abadiy hayot haqida ta'limotlari tahlil qilinadi. Shuningdek, Xristianlikning tarixi, ilk jamoalar va Rim imperiyasida uning keng tarqalishi ham ko'rib chiqiladi. Xristianlikning asosiy manbai, Injil, va uning ikki asr davomida rivojlanishi, shuningdek, Xristianlikning asosiy oqimlari (katolitsizm, pravoslavlik, protestantizm) yoritiladi.

Kalit so'zlar: Xristianlik, Iso Masih, Injil, ta'limot, Tanri, kechirimlilik, abadiy hayot, katolitsizm, pravoslavlik, protestantizm, Rim imperiyasi.

Xristianlik dini buddaviylik va islom dinlari qatorida jaxon dini hisoblanadi. Bu din o'ziga e'tiqod qiluvchilarning soni jixatidan jaxon dinlari orasida eng yirigi hisoblanadi. Unga e'tiqod qiluvchilarning soni 1 mlrd. 600 mln. bo'lib, bu son dunyo aholisining deyarli uchdan biriga to'g'ri keladi.

Xristianlik asosan Yevropa, Shimoliy va Janubiy Amerika, Avstraliya qit'alarida hamda qisman Afrika qit'asining janubiy qismida va Osiyo qit'asining sharqiy qismida tarqalgan.

Xristianlik eramizning boshida Rim imperiyasining sharqiy qismida Falastin erlarida vujudga keldi. Iso Masix (Iisus Xristos) Bibliyaning xabar berishiga ko'ra, xristianlik ta'limotining asoschisi bo'lib, u Rim imperiyasi tashkil topganining 747 yili Falastinning Nazaret qishlog'ida bokira qiz Maryamdan Xudoning amri bilan dunyoga keldi. Yangi eraning boshlanishi ham Iso Masixning dunyoga kelishi bilan bog'liq. [1]

Eramizning boshlarida yaxudiylar xhkimiyatning uch tabaqasi bilan bog'liq og'ir tushkunlikni boshdan kechirar edilar. Bir tomondan Rim imperatori va uning joylardagi noiblari, ikkinchi tomondan Falastin podshoxi Irod Antipa, uchinchi tomondan esa ruhoniylar xalqni turli soliqlar va majburiyatlar bilan ko'mib tashlagan edilar. Xuddi shu davrda yaxudiylar o'rtasida kutilayotgan xaloskorning kelishi yaqinlashib qolganligi haqida xabar tarqatuvchilar paydo bo'ldi. Ular xalqni kutilayotgan xaloskor kelishiga tayyorlash uchun chiqqan edilar. Shunda Iso Masix yaxudiylikni islox qilish va uni turli xurofotlardan tozalash g'oyasi bilan chiqib, xristian diniga asos soldi. Yaxudiylar uni va uning izdoshlarini Falastindan quvg'in qildilar. Isoning 33 yoshida fitnachilikda ayblab qatl etishga xukm qildilar.

Isoning tarixiyligi xususida diniy va diniy bo'lmagan manbalar orasida ixtilof mavjud: xristianlik manbalari Isoning o'zi xudo bo'la turib, insoniyatning gunoxlarini o'ziga olish uchun odam qiyofasida tug'ilganini, uning tarixiy shaxs ekanini ta'kidlab, uning hayot tarzini, insonlar bilan muloqoti haqidagi keng ma'lumotlarni bersada, diniy bo'lmagan manbalarda Isoning nomi uchramaganligini nazarda tutib, u tarixiy emas, balki afsonaviy shaxsdir deguvchilar ham bor.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

Iso nomiga qo‘shiluvchi Masix so‘zi qadimiy yaxudiy tili - *ivrit*dagi “*moshiax*” so‘zidan olingan bo‘lib, “silangan” yoki “siylangan” ma‘nolarini beradi. Grekchada bu so‘z “xristos” (“christos”) shakliga ega. Bu dinning “*xristianlik*” yoki “*masixiylik*” deb atalishi ham shu so‘zlar bilan bog‘liq. Bundan tashqari xristianlik Iso Masixning tug‘ilgan qishlog‘i - “Nazaret” bilan bog‘lab, *nazroniyya* deb ham atalgan. Keyinchalik bu nom *nasroniyya*, *nasroniylik* shaklini olgan. [2]

Iso Masix o‘z ta‘limotini o‘zining 12 o‘quvisi *Apostollar - Xavoriylarga* o‘rgatdi. Ular esa Isoning vafotidan keyin ustozlarining ta‘limotlarini har birlari alohida-alohida tarzda kitob shakliga keltirdilar. Bu kitoblar *Bibliyaning* “Yangi axd” qismini tashkil etadi.

Manbalar xabar berishicha, xristianlik yaxudiy muxitida yuzaga kelgan. Bu esa xristianlikning yaxudiylikdan ko‘p jixatdan ta’sirlanishiga sabab bo‘ldi. Xristianlikning asosiy g‘oyasi - Isoning odamzodning xaloskori “messiya” ekanligi yaxudiylikda mavjud bo‘lib, oxiratga yaqin kelishi kutilayotgan xaloskor haqidagi ta‘limotdan kelib chiqqandir.

Keyinchalik bu ta‘limot Xudoning mujassamlanishi yoki Isoning ikki xil - odam va xudo moxiyati haqida “gunoxni yuvish”, ya’ni Isoning o‘zini ixtiyoriy tarzda qurbon qilishi haqidagi ta‘limot bilan mustaxkamlanadi. Xristianlik muqaddas ruh ota-xudo, bola-xudo va muqaddas ruh - uch yuzlik xudo to‘g‘risidagi ta‘limoti, targ‘ibot - tashkilotchilik, jannat va do‘zax, oxiratda go‘yo dunyoning oxiriga borish, Isoning qaytishi haqida va boshqa aqidalarni o‘z ichiga oladi.

Xristian jamoasining shakllanishi, uning aqidalarini tartibga solinishi, cherkov munosabatlarining ishlab chiqilishi, diniy tabaqalar tuzumining vujudga kelishi eramizning IV asr boshlarida 324 yili xristianlik Rim imperiyasida davlat dini deb e‘lon qilinganidan so‘ng amalga oshdi.

325 yili tarixda birinchi marta Rim imperatori Litsiniya imperiya hududidagi xristian jamoalarini o‘zaro kelishtirish va tartibga solish maqsadida Nikey shaxrida I Butun Olam Xristian Soborini chaqirdi. 381 yili Konstantinopolda II Butun Olam Xristian Sobori bo‘lib o‘tdi. Bu soborlarda xristianlik ta‘limotining asoslari qabul qilindi va bu asoslar 12 qismda ifodalandi. [3]

Birinchi qismda olamni yaratgan Xudo haqida so‘z yuritiladi.

Ikkinchi qismda Xudoning o‘g‘li Isus Xristosga imon keltirish haqida so‘z boradi.

Uchinchi qismda ilohiy mujassamlashuv haqida so‘z yuritilib, unga ko‘ra, Iso Xudo bo‘la turib, bokira Bibi Maryamdan tug‘ilgan va inson qiyofasiga kirgan.

To‘rtinchi qismda Isoning azob-uqubatlari va o‘limi haqida so‘z ketadi. Bu gunoxlarning kechirilishi haqidagi aqidadir. Bunda Isoning tortgan azoblari va o‘limi tufayli Xudo tomonidan insoniyatning barcha gunoxlari kechiriladi deb e‘tiqod qilinadi.

Beshinchi qismda Isoning xochga mixlanganidan so‘ng uch kun o‘tib qayta tirilganligi haqidagi aqida keladi.

Oltinchi qismda Isoning meroji haqida so‘z yuritiladi.

Yettinchi qismda Isoning nuzuli (ikkinchi marotaba erga qaytishi) haqida so‘z yuritiladi.

Sakkinchi qism Muqaddas Ruhga imon keltirmoq borasidadir.

To‘qqizinchi qism cherkovga munosabat haqida.

O‘ninch qismda cho‘qintirishning gunohlardan forig‘ qilishi haqida.

O‘n birinchi qism o‘lganlarning ommaviy tirilishi haqida.

O‘n ikkinchi qismda abadiy hayot haqida so‘z yuritiladi.

Xristianlik, Iso Masihning hayoti va ta‘limotlariga asoslanib, milodiy I asrda paydo bo‘ldi va tez orada dunyoning eng katta dinlaridan biriga aylandi. Uning ta‘limotlari, Tanri bilan aloqani o‘rnatish, yaxshilik qilish va kechirimlilikni o‘z ichiga oladi. Iso Masihning o‘limi va tirilishi, xristianlikning markaziy g‘oyalardan bo‘lib, abadiy hayot va najotga erishishning yo‘li sifatida qabul qilinadi. Bugungi kunda Xristianlik dunyo bo‘ylab millionlab insonlar tomonidan qabul

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

qilinadi va uning ta'limotlari turli madaniyatlarda va jamoalarda muhim axloqiy va diniy asos sifatida xizmat qiladi.[4]

Adabiyotlar:

1. Мен А. История религии. М., 1994.
2. Мифы народов мира. В 2-х томах. М., 1973.
3. Радугин А.А. Введение в религиоведение: теория, история и современные религии. М-1996.
4. Hanifa Haydarova .Dinshunoslik . O'quv qo'llanma.
5. Бегалиев, Н. (2024). БУХОРО–ҚАРШИ САВДО ЙЎЛИДА ЖОЙЛАШГАН САРДОБАЛАР. Science and innovation, 3(Special Issue 3), 141-144.
6. Begaliyev, N., & Nosirova, K. S. (2024). BOBUR VA BOBURIYLAR DAVRIDA ME'MORCHILIK SOHASINING YUKSALISHI. Science and innovation, 3(Special Issue 3), 538-546.